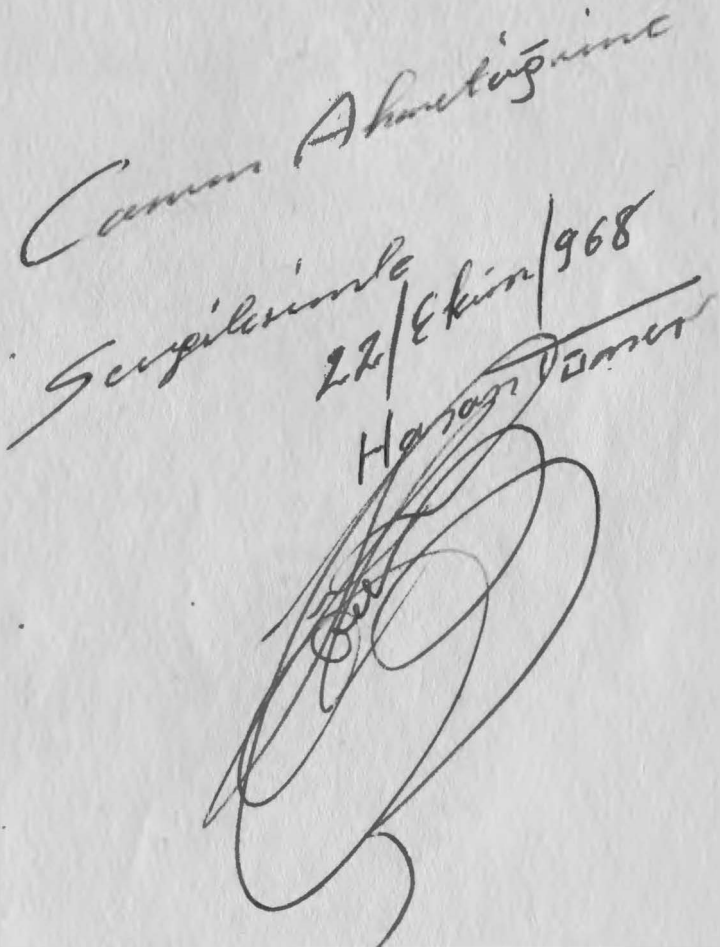
SAAT 21-22 ŞİİRLERİ

Nâzım Hikmet

TÜRK ŞİİRİ DİZİSİ : 6

NÂZIM HİKMET

Piraye İçin Yazılmış:

SAAT 21-22 ŞİİRLERİ

Baskıya hazırlayan : Memet Fuat

de yayınevi

BİRİNCİ BASKI : EYLÜL 1965

Bu kitap Nâzım Hikmet'in vârislerinin izniyle basılmıştır. İçindeki şiirler, eleştiri yazılarına alınacak kısa parçalar dışında, hiçbir yerde izin alınmadan yayımlanamaz.

SAAT 21-22 ŞİİRLERİ

Ne güzel şey hatırlamak seni :
ölüm ve zafer haberleri içinden,
hapiste
ve yaşım kırkı geçmiş iken...

Ne güzel şey hatırlamak seni :
bir mavi kumaşın üstünde unutulmuş olan elin
ve saçlarında
yakur yumuşaklığı canımın içi İstanbul toprağının...
İçimde ikinci bir insan gibidir
seni sevmek saadeti...
Parmakların ucunda kalan kokusu sardunya yaprağının,
güneşli bir rahatlık
ve etin daveti :
kıpkızıl çizgilerle bölünmüş
sıcak
koyu bir karanlık...

Ne güzel şey hatırlamak seni,
yazmak sana dair,
hapiste sırtüstü yatıp seni düşünmek :
filânca gün, falanca yerde söylediğin söz,
kendisi değil
edasındaki dünya...

Ne güzel şey hatırlamak seni.
Sana tahtadan bir şeyler oymalıyım yine :
bir çekmece
bir yüzük,
ve üç metre kadar ince ipekli dokumalıyım.
Ve hemen
fırlayarak yerimden
pencerede demirlere yapışarak
hürriyetin sütbeyaz maviliğine
sana yazdıklarımı bağıra bağıra okumalıyım...

Ne güzel şey hatırlamak seni :
ölüm ve zafer haberleri içinden,
hapiste
ve yaşım kırkı geçmiş iken...

20 Eylül 1945

Bu geç vakit
bu sonbahar gecesinde
kelimelerinle doluyum;
zaman gibi, madde gibi ebedî,
göz gibi çıplak,
el gibi ağır
ve yıldızlar gibi pırıl pırıl
kelimeler.

Kelimelerin geldiler bana,
yüreğinden, kafandan, etindendiler.
Kelimelerin getirdiler seni,
onlar : ana,
onlar : kadın
ve yoldaş olan...
Mahzundular, acıydılar, sevinçli, umutlu, kahramandılar,
kelimelerin *insandılar*...

21 Eylül 1945

Oğlumuz hasta,
babası hapiste,
senin yorgun ellerinde ağır başın,
dünyanın hali gibi halimiz...

İnsanlar, daha güzel günlere insanları taşır,
oğlumuz iyileşir,
babası çıkar hapisten,
güler senin altın gözlerinin içi,
dünyanın hali gibi halimiz...

22 Eylül 1945

Kitap okurum :
içinde sen varsın,
şarkı dinlerim :
içinde sen.
Oturdum ekmeğimi yerim :
karşımda sen otursun,
çalışırım :
karşımda sen.
Sen ki, her yerde «hâzır nâzır»ımsın,
konuşamayız seninle,
duyamayız sesini birbirimizin :
sen benim sekiz yıldır dul karımsın.

23 Eylül 1945

O şimdi ne yapıyor,
şu anda, şimdi, şimdi?
Evde mi, sokakta mı,
çalışıyor mu, uzanmış mı, ayakta mı?
Kolunu kaldırmış olabilir,
— hey gülüm,
beyaz, kalın bileğini nasıl da çırçıplak eder bu hareketi!.. —

O şimdi ne yapıyor,
şu anda, şimdi, şimdi?
Belki dizinde bir kedi yavrusu var,
okşuyor.
Belki de yürüyordur, adımını atmak üzredir,
— her kara günümde onu bana tıpış tıpış getiren
sevgili, canımın içi ayakları!.. —
Ve ne düşünüyor,
beni mi?
Yoksa
ne bileyim
fasulyanın neden bir türlü pişmediğini mi?
Yahut, insanların çoğunun
neden böyle bedbaht olduğunu mu?

O şimdi ne düşünüyor,
şu anda, şimdi, şimdi?...

24 Eylül 1945

En güzel deniz :
henüz gidilmemiş olanıdır.
En güzel çocuk :
henüz büyümedi.
En güzel günlerimiz :
henüz yaşamadıklarımız.
Ve sana söylemek istediğim en güzel söz :
henüz söylememiş olduğum sözdür...

25 Eylül 1945

Saat 21.
Meydan yerinde kampana vurdu,
nerdeyse koğuşların kapıları kapanır.
Bu sefer hapislik uzun sürdü biraz :
8 yıl...
Yaşamak : ümitli bir iştir, sevgilim,
yaşamak :
seni sevmek gibi ciddî bir iştir...

26 Eylül 1945

Bizi esir ettiler,
bizi hapse attılar :
beni duvarların içinde,
seni duvarların dışında.
Ufak iş bizimkisi.
Asıl en kötüsü :
bilerek, bilmeyerek
hapisaneyi insanın kendi içinde taşıması...
İnsanların birçoğu bu hale düşürülmüş,
namuslu, çalışkan, iyi insanlar
ve seni sevdiğim kadar sevilmeye lâyık...

30 Eylül 1945

Seni düşünmek güzel şey
ümitli şey
dünyanın en güzel sesinden en güzel şarkıyı dinlemek gibi bir şey.
Fakat artık ümit yetmiyor bana,
ben artık şarkı dinlemek değil
şarkı söylemek istiyorum...

1 Ekim 1945

Dağın üstünde :
akşam güneşiyle yüklü olan bir bulut var dağın üstünde.
Bugün de :
sensiz, yani yarı yarıya dünyasız geçti bugün de.
Birazdan açar
kırmızı kırmızı :
gecesefaları birazdan açar kırmızı kırmızı.
Taşır havamızda sessiz, cesur kanatlar
vatandan ayrılığa benzeyen ayrılığımızı...

2 Ekim 1945

Rüzgâr akar gider,
aynı kiraz dalı bir kere bile sallanmaz aynı rüzgârla.
Ağaçta kuşlar cıvıldaşır :
kanatlar uçmak ister.
Kapı kapalı :
zorlayıp açmak ister.
Ben seni isterim :
senin gibi güzel,
dost
ve sevgili olsun hayat...
Biliyorum henüz bitmedi
sefaletin ziyafeti...
Bitecek fakat...

5 Ekim 1945

İkimiz de biliyoruz, sevgilim,
öğrettiler :
aç kalmayı, üşümeyi,
yorgunluğu ölesiye
ve birbirimizden ayrı düşmeyi.
Henüz öldürmek zorunda bırakılmadık
ve öldürülmek işi geçmedi başımızdan.

İkimiz de biliyoruz, sevgilim,
öğretebiliriz :
dövüşmeyi insanlarımız için
ve her gün biraz daha candan
biraz daha iyi
sevmeyi...

6 Ekim 1945

Bulutlar geçiyor: haberlerle yüklü, ağır.
Buruşuyor hâlâ gelmeyen mektup avucumda.
Yürek kirpiklerin ucunda
uzayıp giden toprak uğurlanır.
Benim bağırasım gelir: — «P î r â y e,
P î r â y e l..» — diye...

7 Ekim 1945

İnsan çığlıkları geçti geceleyin açık denizleri
rüzgâr-
-larla.
Dolaşmak tehlikeli hâlâ
geceleyin açık denizleri...

Altı yıldır sürülmedi bu tarla,
duruyor olduğu gibi tank paletlerinin izleri.
Tank paletlerinin izleri
kapanır bu kış karla.

Ah, gözümün nuru, gözümün nuru,
yine yalan söylüyor antenler:
alın teri tacirleri kapatabilsin diye defteri yüzde yüz kârla.
Fakat Ezrailin sofrasından dönenler
döndüler verilmiş kararlarla...

8 Ekim 1945

Çekilmez bir adam oldum yine :
uykusuz, aksi, nâlet.
Bir bakıyorsun ki
ana avrat söver gibi, azgın bir hayvanı döver gibi bugün çalışıyorum,
sonra bir de bakıyorsun ki
ağzımda sönük bir cıgara gibi tembel bir türkü
sabahtan akşama kadar sırtüstü yatıyorum ertesi gün.
Ve beni çileden çıkartıyor büsbütün
kendime karşı duyduğum nefret
ve merhamet...

Çekilmez bir adam oldum yine :
uykusuz, aksi, nâlet.
Yine her seferki gibi haksızım.
Sebep yok,
olması da imkânsız.
Bu yaptığım iş ayıp
rezalet.
Fakat elimde değil
seni kıskanıyorum
beni affet...

9 Ekim 1945

Dün gece rüyama girdin :
dizimin dibinde oturuyormuşun.
Başını kaldırdın, kocaman, sarı gözlerini bana çevirdin.
Bir şeyler soruyormuşun.
Islak dudakların kapanıp açılıyor,
sesini duymuyorum ama.

Gecenin içinde bir yerlerde aydınlık bir haber gibi saat çalıyor.
Havada fısıltısı başsızlığın ve sonsuzluğun.
Kırmızı kafesinde, kanaryamın : «Memo»mun türküsü,
sürülmüş bir tarlada toprağı itip yükselen tohumların çıtırdısı
ve bir kalabalığın haklı ve muzaffer uğultusu geliyor kulağıma.
Senin ıslak dudakların hep öyle açılıp kapanıyor
sesini duymuyorum ama...

Kahrederek uyandım.
Kitabın üstünde uyuyakalmışım meğer.
Düşünüyorum :
yoksa senin sesin miydi bütün o sesler?

10 Ekim 1945

Gözlerine bakarken
güneşli bir toprak kokusu vuruyor başıma,
bir buğday tarlasında, ekinlerin içinde kayboluyorum...

Yeşil pırıltılarla uçsuz bucaksız bir uçurum,
durup dinlenmeden değişen ebedî madde gibi gözlerin :
sırrını her gün bir parça veren
fakat hiçbir zaman
büsbütün teslim olmayacak olan...

18 Ekim 1945

Kale kapısından çıkarken ölümle buluşmak üzre,
son defa dönüp baktığımızda şehre,
sevgilim, şu sözleri söyleyebileceğiz :
«— Pek de öyle güldürmedinse de yüzümüzü,
çalıştık gücümüzün yettiği kadar
seni bahtiyar
kılalım diye.
Devam ediyor bahtiyarlığa doğru gidişin,
devam ediyor hayat.
İçimiz rahat,
gönlümüzde hak edilmiş ekmeğine doymuşluk,
gözümüzde ışığından ayrılmanın kederi,
İşte geldik gidiyoruz
şen olasın Halep şehri..»

27 Ekim 1945

Bir elmanın yarısı biz
yarısı bu koskoca dünya.
Bir elmanın yarısı biz
yarısı insanlarımız.
Bir elmanın yarısı sen
yarısı ben
ikimiz...

28 Ekim 1945

Itır saksısında artan koku,
denizlerde uğultular
ve işte dolgun bulutlan ve akıllı toprağıyla sonbahar...

Sevgilim,
yaş kemâlini buldu.
Bana öyle gelir ki
belki bin yıllık bir ömrün macerası geçti başımızdan.
Ama biz bâlâ
güneşin altında el ele yalnayak koşan
hayran gözlü çocuklarız...

5 Kasım 1945

Çiçekli badem ağaçlarını unut.
Değmez,
bu bahiste
geri gelmesi mümkün olmayan hatırlanmamalı.
Islak saçlarını güneşte kurut :
olgun meyvelerin baygınlığıyla pırıldasın
nemli, ağır kızıltılar...
Sevgilim, sevgilim,
mevsim
sonbahar...

8 Kasım 1945

Uzaktaki şehrimin damları üzerinden
ve Marmara denizinin dibinden geçip
sonbahar topraklarını aşarak
olgun ve ıslak
geldi sesin.
Bu, üç dakikalık bir zamandı.
Sonra, telefon simsiyah kapandı...

12 Kasım 1945

Damardan boşanan kan gibi ılık ve uğultulu
son lodoslar esmeye başladı.
Havayı dinliyorum :
nabız yavaşladı.
Uludağda, zirvede kar
ve Kirezli-yaylada şahane ve şipşirin yatmış uykudadır
kırmızı kestane yapraklarının üstünde ayılar.
Ovada kavaklar soyunuyor.
İpekböceği tohumları kışlaklarına gitti gidecek,
sonbahar bitti bitecek,
nerdeyse girecek gebe-uykularına toprak.
Ve biz yine bir kış daha geçireceğiz :
büyük öfkemizin içinde
ve mukaddes ümidimizin ateşinde ısınarak...

13 Kasım 1945

Tarif kabul etmez, — diyorlar, — İstanbulun sefaleti,
milleti, — diyorlar, — kırıp geçirdi açlık,
verem illeti, — diyorlar, — diz boyu.
Şu kadarcık kız çocuklarını, — diyorlar, —
yangın yerlerinde, sinema localarında...

Kara haberler geliyor uzaktaki şehrimden:
namuslu, çalışkan, fakir insanların şehri —
sahici İstanbulum,
sevgilim, senin mekânın olan
ve nereye sürülsem, hangi hapiste yatsam
sırtımda, torbamın içinde götürdüğüm
ve evlât acısı gibi yüreğimde,
senin hayalin gibi gözlerimde taşıdığım şehir...

20 Kasım 1945

Saksılarda hâlâ tek tük karanfil bulunursa da
ovada güz nadasları yapıldı çoktan,
tohum saçılıyor.
Ve zeytin devşirilmekte.
Bir yandan kışa girilmekte,
bir yandan bahar fidelerine yer açılıyor.
Bense hasretinle dolu
ve büyük yolculukların sabırsızlığıyla yüklü
yatıyorum demirli bir şilep gibi Bursada...

1945 yılı Aralık ayının dördü

İlk göz göze geldiğimiz günkü elbiseni çıkar sandıktan,
giyin, kuşan,
benze bahar ağaçlarına...
Hapisten
mektubun içinde yolladığım karanfili tak saçlarına,
kaldır, öpülesi çizgilerle kırışık beyaz, geniş alnını,
böyle bir günde yılgın ve kederli değil,
ne münasebet,
böyle bir günde bir isyan bayrağı gibi güzel olmalı Nâzım Hikmetin
kadını...

5 Aralık 1945

Delindi sintine,
esirler parçalamakta pırangaları.
Yıldız-poyrazdır esen,
tekneyi kayaların üstüne atacak.
Bu dünya, bu korsan gemisi batacaktır,
taş çatlasa batacak.
Ve senin alnın gibi hür, ferah ve ümitli bir âlem
kuracağız Pirâyem...

6 Aralık 1945

Onlar ümidin düşmanıdır, sevgilim,
akar suyun,
meyve çağında ağacın,
serpilip gelişen hayatın düşmanı.
Çünkü ölüm vurdu damgasını alınlarına :
— çürüyen diş, dökülen et —,
bir daha geri dönmemek üzre yıkılıp gidecekler.
Ve elbette ki, sevgilim, elbet,
dolaşacaktır elini kolunu sallaya sallaya,
dolaşacaktır en şanlı elbisesiyle : işçi tulumuyla
bu güzelim memlekette hürriyet...

7 Aralık 1945

Bursada havlucu Recebe,
Karabük fabrikasında tesviyeci Hasana düşman,
fakir-köylü Hatçe kadına,
ırgat Süleymana düşman,
sana düşman, bana düşman,
düşünen insana düşman,
vatan ki bu insanların evidir,
sevgilim, onlar vatana düşman...

12 Aralık 1945

Ağaçlar ovada son bir gayretle pırıldamakta :
pul pul altın
bakır
tunç ve tahta...
Öküzlerin ayakları yaş toprağa gömülüyor yumuşacık.
Ve dağlar dumana batık
kurşunî, sırılsıklam...
Tamam,
sonbahar belki bugün bitti artık.
Yaban kazları hızla gelip geçti demin
her hal İznik gölüne gidiyorlar.
Havada serin
havada is kokusu gibi bir şey :
havada kar kokusu var...

Şimdi dışarda olmak,
dört nala sürmek dağlara doğru atı.
«— Ata binmesini de bilmezsin,» — diyeceksin ama
şakayı bırak ve kıskanma,
yeni bir huy edindim hapiste :
seni sevdiğim kadar değilse de
hemen hemen ona yakın seviyorum tabiatı...
Ve ikiniz de uzaktasınız...

13 Aralık 1945

Gece kar birdenbire bastırmış.
Bembeyaz dallardan dağılan kargalarla başladı sabah.
Göz alabildiğine Bursa ovasında kış :
başsızlık ve sonsuzluk geliyor akla.
Sevgilim,
değişti mevsim
çekişen gelişmelerden sonra bir sıçramakla.
Ve karın altında mağrur
hamarat
sürüp gidiyor hayat...

14 Aralık 1945

Hay aksi lânet, fena bastırdı kış...
Sen ve namuslu İstanbulum ne haldesiniz kim bilir?
Kömürün var mı?
Odun alabildin mi?
Camların kıyısına gazete kâğıdı yapıştır.
Gece erkenden yatağa gir.
Evde de satılacak bir şey kalmamıştır.
Yarı aç, yarı tok üşümek :
dünyada, memleketimizde ve şehrimizde
bu işte de çoğunluk bizde...

Nâzım Hikmet'in 1945'de karısı Piraye'ye yazdığı bir mektuptan :

Sonra bak ben ne yapıyorum : gündüzleri tercümeye çalışıyorum, Manzaralar'ı işliyorum, düzeltiyorum. Bu böyle geceye kadar sürüyor. Saat 21 oldu mu artık yalnız seni düşünüyorum. Bu, öteki zamanlarda seni düşünmediğim manasına gelmesin. Fakat saat 21'den sonra senden başka hiçbir şey düşünmüyorum ve 21 ile 22 arasında bir saat sana şiir yazıyorum. Bunların adını : «Piraye için yazılan saat 21-22 şiirleri» koydum. İşe eylül ayının sonlarına doğru başlamıştım. İki gece o kadar sana daldım ki şiir bile yazamadım, bu iki gece müstesna, ötekileri sana ayrıca yollayacağım. Böylelikle her ay o ayın günü kadar şiirin olacak. Ve ay başları postaya vereceğim. Küçücük şeyler, sana lâyık değil, ama emin ol ki en duyarak yazdığım, en pürüzsüz olmalarına çalıştığım yavrucuklar.

Başka bir mektubundan :

21-22 şiirleri 32 parça olmuş. Onları öyle ayrı bir kitap yapacağız günün birinde. Şimdilik yeni baştan temize çekip sana göndereceğim.

Nâzım Hikmet, mektuplarından çıkardığım yukardaki iki parçadan anlaşıldığı gibi, «Saat 21-22 Şiirleri»ni çok daha fazla sayıda yazmak niyetindeymiş. Önce her gece yazarken sonra aralar vererek yazmış ve 20 Eylül 1945'de başladığı bu diziyi 14 Aralık 1945'de bırakmış. Yazdığı 32 şiiri «günün birinde» bir kitap yapmayı düşünerek de temize çekmiş. Elimde iki ayrı müsvedde var. Karşılaştırıldıkları zaman aralarında ufak tefek değişiklikler olduğu görülüyor. Ben daha sonra yazıldığı anlaşılan müsveddeyi doğru kabul ettim. / Kitabın başındaki şiir aslında «Saat 21-22 Şiirleri»nden değil, daha önce yazılmış. Tam tarihini bilmiyorum. Elimdeki beş altı kopyasından birine 2 Temmuz 1944, birine de 28 Temmuz 1944 tarihi atılmış, ötekiler tarihsiz. Nâzım Hikmet'in «Dört Hapisaneden» adı altında düzenlediği kitabının başında da bu şiir var. Elimdeki kopyaların birinin kenarına şairin el yazısıyla «Bu yazıyı 21-22 şiirlerinin en başına koy karıcığım!» diye yazılmış. Bu kopyalar arasındaki önemli bir değişiklik «kesif» sözcüğü yerine «koyu», «havai» sözcüğü yerine «sütbeyaz» sözcüklerinin konmuş olması. / Öbür şiirlerdeki sözü edilmesi gereken değişiklikler de şunlar : 20 Eylül 1945 tarihli şiirde sondan şu altı mısra çıkarılmış :

Ve ben
hapisane revirindeyim :
betonda beyaz tükrük hokkası,
ampul 25 mumluk
ve dünyam :
kelimelerin...

6 Aralık 1945 tarihli şiir ise daha önce şöyleymiş :

Onlar ümidin düşmanıdır, sevgilim,
akar suyun,
meyve çağında ağacın,
serpilip gelişen hayatın düşmanı.
Çünkü ölüm vurdu damgasını alınlarına
— çürüyen diş, dağılan et —
bir daha geri dönmemek üzre yıkılıp gidecekler...
Ve elbette ki, sevgilim, elbet,
efendisiz ve kölesiz
bir kardeş bahçesi olacaktır bu güzelim memleket...

Daha başka değişiklikler de var, ama onlar düzeltme niteliğini aşmıyor. / Kitabın adı mektuptan alınan parçada «Piraye için yazılan saat 21-22 şiirleri» olarak anılmış, oysa müsveddelerden birinin üstünde «Piraye için yazılmış : saat 21-22 şiirleri» diye yazılı. «Piraye için yazılmış:» sözü sonradan şairin el yazısıyla eklenmiş. Ben bu ikinci adı bir düzeltme kabul ettim, ayrıca dış kapakta bir kısaltma yaparak «Saat 21-22 Şiirleri» demekte de bir sakınca görmedim.

— Memet Fuat

İSTANBUL MATBAASI, NURUOSMANİYE 90, İSTANBUL
Sayfa düzeni : Metin Yasavul; Dizgi : Erdoğan Kantürk; Tertip : İlhami Tunçbilek; Düzelti : F. Bengü; Baskı: İsmail Esen